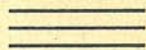
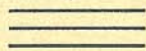

Šrámek

contra

Masaryk.

Řeč poslance docenta

: **Jana Šrámka** :

na radě říšské dne 11.

: : června 1908. : :

Olomouc 1908.

Knížecí-arcibiskupská knih- a kamenotiskárna.

Nákladem „Našince“ v Olomouci.

Slavná sněmovno !

Za řeči předsedy našeho klubu katol. národního bylo nám vytknuto, že ještě žádný člen tohoto klubu neodpověděl p. posl. dru Masarykovi na jeho výklady, v nichž několikrát zabýval se touže látkou. Když tehdy dr. Hruban pravil, že odpoví prof. Masarykovi jen docela krátce, že však později řečník z našeho klubu zabývat se bude podrobně celou látkou, pokud je to vůbec možno, mluvilo se na velectěné straně soc.-demokratické, že ve jménu našem odpovídat bude prof. Masarykovi hr. Sternberg.

My však už několikrát jsme upozornili na to, že pan hr. Sternberg nikdy nebyl členem našeho klubu a není jím také nyní. Mluvil-li, učinil tak svým jménem a souhlasil-li s ním někdo z našeho klubu, byla to věc jeho; ve jménu našem nemluvil hr. Sternberg nikdy.

Mám dnes odpovědět poněkud panu prof. Masarykovi. Bude to zvláštní rozpočtová řeč, na jakou ani já sám jsem nepomýšlel. Nejsme přece církevním koncilem a nejsou zde také vysokoškolské katedry. Ježto však už velectěný pan posl. Masaryk zde mluvil o theologických otázkách, sporných otázkách obou velikých názorů světových, je nutno i v této debatě rozpočtové, aby někdo ze strany naší mu odpověděl.

(Světový názor křesťanský a učení anarchistické.)

Pan prof. Masaryk v posledních dvou velkých řečech, které proslovil, dotkl se téměř všech hlavních otázek, kterými se zabýváme zde ve sněmovně a rakouské veřejnosti vůbec. Mluvil také o rusínské otázce a tehdy právě chtěl poněkud uvést ve spojení také katolickou církev a tím i celý světový názor křesťanský s nynějšími naukami anarchistickými. Tehdy tvrdil pan professor Masaryk, abychom se tak nerozhořčovali nad zavražděním haličského místodržitele, ježto je celá řada theologů katolických i protestantských, již anarchism schvalují. „Kteří schvalují anarchism“ — konstatoval tehdy pan posl. Masaryk.

Už tehdy jsem se bránil proti tomu a prosil pana poslance, aby mi laskavě jmenoval ony theology schvalující anarchism. Ve předposlední řeči nechtěl pan professor z počátku připustit, že řekl: je řada theologů, kteří anarchism schvalují a z anarchismu, jak se vyjádřil původně, učinil anarchisticko-terroristický čin a vraždu a konstatoval dále, že jsou theologové, kteří schvalují vraždu tyрана a že tedy beze všeho mohl tvrdit, že jsou theologové schvalující anarchism, jak jej formuloval.

V druhé ze svých posledních řečí však posl. dr. Masaryk potvrdil, že skutečně mluvil o anarchismu vůbec a tu pravil — cituji jeho řeč —

(čte):

„Mám zde protokol; řekl jsem, že celá řada theologů, kteří anarchism schvalují a odkázal jsem na známou věc s vraždou tyрана atd.“

Nuže, konstatuji zde, že mi není znám ani jediný theolog, který by schvaloval anarchism. (Slyšte!) Mluví ovšem o bohoslovicích katolických. Co je anarchism? Anarchism je system, který žádá úplné a všeobecné zničení a vymytění každého pojmu o státě, k čemuž jsou dovoleny všechny prostředky. Pánové! Pan prof. Masaryk nebyl v právu mluvě tak všeobecně: že jsou theologové schvalující anarchism, mnil-li tím pouze t. zv. vraždu tyрана.

Co tedy učili tehdy oni katoličtí theologové, na něž se odvolává? Prý schvalovali do jisté míry vraždu tyрана. Koho myslili tito katoličtí theologové tyranem? Slovo toto mělo u tehdejších theologů dvojitý význam. Rozuměli ním především usurpatora, který cestou vzpoury chtěl shodit s trůnu legitimního vládce aneb opravdu shodil.

Jestliže pak tito theologové v nejkrajnějším případě, nešlo-li to vůbec jinak, aby legitimní vládce opět byl restaurován, schva-

lovali i prostředek zavraždění tyрана, pak dozajista nehlásali anarchism, nýbrž pravý jeho opak: aby uhájena byla legitimita, aby bylo možno vystoupit proti anarchismu, prohlašovali s určitým omezením vraždu tyрана za dovolenou. (Posl. Seliger: V desateru stojí bez obmezení: Nezabiješ!) Prosím, pojmem-li příkázání toto tak absolutně, pak, milý pane, nesměli bychom ani maso pojídat. (Souhlas.)

V druhém významu označovalo toto slovo u zmíněného theologa legitimního panovníka, který však byl tyranem v moderním slova smyslu. A takového tyрана zavraždit schvalovala velmi malá část těchto theologů, aby znemožněno bylo bezprávné a protizákonné jeho řádění. Tedy opět běží o zbavení se faktického anarchismu. Theologové mluví všeobecně, že pouze, jde-li o sebeobranu, je dovoleno legitimního vladaře-tyрана usmrtit; pouze v případě sebeobranu! (Posl. Němec: Jedná se to, když nastává sebeobrana!) Inu ano, ovšem . . . (Posl. dr. Masaryk: To je úplně nesprávné! Není tam řeči o tomto omezení!) Prosím, pane professore, jmenoval jste mi ovšem jen tři theology, zvláště Marianu a Bouchéra. Bouchéra můžeme vynechat, ten zde mnoho neplatí, ježto byl předpojat: měl tehdy privátní zájem o jakési beneficium. (Posl. Masaryk: Ovšem, vždycky privátní zájem! — Veselost.) Nikoli, pane

prof. Masaryku. Pravil jste, že věda všecko generalisuje; myslím, že tomu rozumíte tak, že kdykoli udají se jeden nebo více případů bylo by možno hned formulovat princip a pak z toho učinit všeobecnou výtku celé instituci. (Souhlas. — Posl. dr. Masaryk: Mluvil jsem o bohoslovcích a nikoli o církvi.) Mariana schvaloval vraždu tyрана jen v případě sebeobranu; všeobecně královraždě nikdy neučil. To konstatoval i „Frankfurter Zeitung“, k jejíž spolupracovníkům patří také velectěný kolega Masaryk, po vyjítí knihy dra Böhma o této otázce. (Slyšte! Slyšte! — Posl. dr. Masaryk: O Marianovi?) O vraždě tyranů vůbec, tedy také o Marianovi. Nemohu to ovšem podrobně líčit — nebyl bych pak hotov a musil bych spotřebovat všecek čas vyměřený našemu malému klubu; mohu proto panu professorovi citovat, co praví Mariana: (čte):

„Zmizela-li už poslední naděje, je-li v nebezpečí veřejné blaho, posvátnost náboženství, kdož by nepřisvědčil, že je dovoleno zbavit se tyranie na cestě práva, zákona, zbraní.“

Prosím, teprve tehdy k tomu dojde, když lid jako takový, veřejná moc, nemůže tyрана se zbavit, pak může tak učinit jednotlivec. (Posl. Masaryk: To je právě anarchismus.) Nikoli, to není žádný anarchismus!

Pravil jsem už, že anarchismus je system, který směřuje k vymytí jakéhokoli pojmu o státě.

Pravil jste také — mimochodem řečeno — že dr. Rost mluvil o inferioritě katolicismu a vydal takovou knihu. Tu se mylíte také; mluvil totiž pouze o inferioritě katolíků. To jsou rozdíly a myslím, že právě od profesora Masaryka možno žádat, aby rozeznával tyto rozdíly přece nikoli tak jemné. Možno také, připustí-li se, že v případě sebeobrany skutečně se připouštěla vražda tyrana, tvrdit dnes plným právem, že nebylo katolických theologů, kteří by byli schvalovali anarchism v moderním slova smyslu. A o to běží. (Výkřiky.) — Jedná se o to, abychom ukázali, že křesťanský názor o světě, učení církve jsou hlavními sloupy společenského řádu i řádu státního a že nelze líčit katolické theology jako anarchisty a podporovatele nebo schvalovatele anarchismu. (Souhlas.)

(Svatý Tomáš Aquinský, usmrco-
vání kacířů a otroctví.)

Pan professor Masaryk obíral se dále sv. Tomášem, ježto pocítoval, že Bouchér, Mariana a též Jan ze Salisbury nejsou tak důležitými autoritami. Sv. Tomáše přelaskavě absolvoval z toho, že by vraždu tyrana

schvaloval. Avšak, jelikož vycítoval, že by snad právě proto jeho vývody proti našemu názoru světovému byly zeslabeny, proto musil sv. Tomáš zasaditi ránu aspoň ve formě ad vocem. Ačkoli věc nikterak s anarchismem nesouvisí, přece poznamenal ad vocem Tomáš:

„A ad vocem Tomáš musím vás upozornit, že sv. Tomáš schvaluje usmrčení kacířů; a Tomáš našel důvody pro otroctví právě tak jako Aristoteles.“

Je to také věc velice důležitá; musí se totiž na věc pohlížeti se stanoviska naší veřejnosti, čtenářů našich časopisů. Lid čte všechny tyto věci velmi pozorně, a to je pak stavivem pro světový názor takových některých čtenářů.

Jest všeobecně známo, že většina lidí dnes nemá času přemýšlet o těchto věcech, nemyslí vůbec, nechají za sebe mysliti jen noviny (souhlas) a může se říci, pánové, že máme velice mnoho lidí, i mezi inteligencí, kteří v tom ohledu mají mozek papírový. poněvadž myslí jen novinami. (Pochvala a potlesk).

Proto, pánové, musíme tyto věci sledovati a opravdu rád bych mluvil v širších obrysech o těchto otázkách, ale musím přejíti i do jednotlivostí, aby stejně všechny tyto námitky byly řádně osvětleny a právě veřejnost aby byla o nich zpravena, jak se to vlastně

má s těmi věcmi a co je skutečně pravdou. Pan poslanec Masaryk říká tak často, že konstatuje jen holou skutečnost.

Zde tudíž pan kollega Masaryk ráčil sv. Tomáši učiniti dvě výtky, aby přece neušel s úplně zdravou koží, i když se jedná o anarchismus. (Veselost).

Mínil, že sv. Tomáš schvaloval usmrcení kacířů. Ano, musím prostě konstatovati, že je tomu tak.

Ale, pánové, nesmíme sv. Tomáše z jeho doby vytrhnouti a jej nyní postaviti před parlament nové sněmovny rakouské, aby se zodpovídal ze všech zásad, jimž učí ve svých různých spisech. (Posl. Seitz: „Je dnes směrodatným nebo ne?“ — Výkřiky). Prosím, rane kollego Seitz, budu mít ještě příležitost na to odpověděti.

Musíme rozuměti sv. Tomáši všude tam, kde učí větám, jež se týkají řádu společenského, státního pořádku, právě dle tehdejšího milieu (živý souhlas) a musíme také vykládati sv. Tomáše úplně dle jeho doby. (Výborně! Výborně!) Povážíme-li nyní, že byla doba, kdy byli zloději šafránu odsuzováni k smrti, povážíme-li, že byla doba, kdy se trestu smrti užívalo velice často i v jiných věcech, povážíme-li, že se pro trest smrti na kacíři vyslovili všichni reformatoři několik století po sv. Tomáši (zcela správně! — Posl. Seitz: Je dnes směrodatným!) —

vrátím se již k tomu, račte trochu poshověti — pak nesmím sv. Tomáše beze všeho před nynější veřejnost předvésti a říci: „Hleďte lidé, žijeme v době, kdy svoboda svědomí jest velikým palladiem naší kultury, a zde máte jednoho, je to anděl školy, je to největší theolog středověku, je to největší učitel církve a ten je proti této svobodě svědomí, on schvaluje trest smrti na kacíře. Tak je uspořádán křesťanský názor světový, to můžete očekávat od vlády tohoto názoru i v našem státě, kdyby na něco takového došlo. Je nutno, byste se vši silou a mocí proti tomu vzpírali, by tento světový názor nezískával půdy, by tento světový názor u nás nedostal se k vládě.“

To je jistě, i když ne přímo, úmyslem p. poslance Masaryka, že právě tuto věc, přes to, že nikterak nesouvisí s otázkou anarchismu, u sv. Tomáše nadhodil.

Svatý Tomáš prý dále našel důvody pro otroctví, právě jako Aristoteles. Ano, svatý Tomáš otroctví, jak bylo v jeho době, ovšem vysvětluje a našel také důvody pro dodržení otroctví. Ale je převeliký rozdíl, p. kollego Masaryku, mezi ponětím otroctví u Aristotela a u sv. Tomáše. U Aristotela jest otrok oduševněným, ale přece jen nástrojem jiného člověka. Tak se vyjadřuje Aristoteles. Vidíme však již z toho, že tehda otroci, a to i u Aristotela, ne za lidi, nýbrž za věci byli

považování. Zcela jinak je tomu u svatého Tomáše. Svatý Tomáš praví o otrocích, že lidmi jsou, kteří ve všech záležitostech duševních jsou z plna rovnoprávními s pány. Praví také, že ve vztazích k Bohu, k církvi nesmějí býti dotčeni otroctvím, doživotním služebním poměrem, přiznává jim plné právo ke všem funkcím vlastního těla, přiznává jim plnou svobodu v uzavírání sňatku i proti vůli svých pánů.

Nemohu toho zde přirozeně šířeji rozváděti.

Poukazuji jen na to, že Aristoteles díva se na otroctví tak jako na něco z přirozenosti lidské plynoucího, kdežto sv. Tomáš učí, že podle přirozenosti všichni lidé úplně jsou si rovni. Jednalo se však ještě také u sv. Tomáše o zachování tehdejšího společensko-hospodářského zřízení nevolnictví. To jest právě důležitá otázka, které nelze pustiti se zřetele. Poukazuji zde na to, že kdyby nebylo v Německu centrum tlačilo na odstranění dotyčného ustanovení, měla by německá říše v dnešním, od r. 1901 platném všeobecném občanském zákoníku ustanovení, že také nyní v německé říši může se německý občan pronajati na celý život.

Co je to vlastně, pánové, než nevolnictví? To bylo možno ještě v tomto století, a velký státník Bismarck zcela otevřeně řekl v říšském sněmu německém, nemýlím-li se roku

1889, že otroctví v německých koloniích nemůže býti beze všeho zrušeno. (Slyšte! Slyšte!)

Já shrnuji: ně-o zcela jiného jest, čemu učil Aristoteles a čemu učil sv. Tomáš; jest nutno i v této otázce sv. Tomáše posuzovati dle jeho doby a nesmí se také ve století XX. zapomínati, že při odstraňování otroctví, kde od staletí bylo společenskou institucí, staví se v cestu takové společenské a hospodářské překážky, že vůdčí státníci a vůdčí strany mají za to, že najednou zrušiti otroctví není možno.

Jestliže tedy p. prof. Masaryk káral, že sv. Tomáš našel pro otroctví právě tak důvody jako Aristoteles, třeba konstatovati, že se tak pro širší veřejnost nemá mluvit, chce-li se svědectví dáti plné historické pravdě. (Živý souhlas a potlesk. — Posl. Němec: Je ale přece pravda, co řekl Masaryk! — Posl. Masaryk: Důstojnosti, nebudu vás nyní rušiti, ale při věcné opravě ukáži vám, jak sofisticky mluvíte!) Jsou řečníci, kteří události, pouhé události konstatují, p. prof. Masaryku, a jiní, kteří k tomuto směru nenáleží, jsou sofisti. Beru to na vědomí. (Výkřiky).

Vicepresident dr. rytíř Starzyński: Prosím, aby pan řečník nebyl vyrušován!

(Sněm kostnický a vražda tyрана.)

Posl. Šrámek: Nyní přicházím ve své řeči ku sněmu v Kostnici. Pan posl. Masaryk tvrdil, že sněm kostnický, tedy docela sněm oekumenický, schválil vraždu tyрана. Cituji jeho slova . . . (posl. Sturm: kterým sám pravděpodobně nerozumí! — živý odpor) . . . dle stenografického protokolu. On řekl (čte):

„Mluvil jsem vám o koncilu a řekl jsem, že koncil věc akceptoval, totiž vraždu tyрана.“

Jest vskutku trochu nejasno, co p. prof. Masaryk vlastně tehdy říci chtěl; přečtu tedy celý odstavec (čte):

„Věc má se takto, — pravil dále po dříve citovaných slovech —: bylo to tehdy jednání s Janem Petitem, který hájil vraždu Ludvíka Orleanského, kteráž byla zosnována Burgundany. Sorbonna odsoudila jeho důvody, koncil však ve svém dobrozdání rozhodl se většinou pro něho.“

Na to jsem se tázal: Který koncil, kostnický? A na to odpověděl p. prof. Masaryk: „Ano, theoreticky.“ Koncil tedy většinou se rozhodl theoreticky pro něho — tak si to aspoň já vysvětluji. Dále řekl (čte):

„Dobrozdání, která komisemi byla vydána, byla většinou pro něho a pro jeho důvody.“

A nyní přicházím k závěru: „Theoreticky byla theorie vraždy odsouzena.“ (Veselost.)

Prosím, proč přichází p. prof. Masaryk ve své řeči na koncil? Proto, kdyby byl koncil připustil a schválil vraždu tyрана, aby se řeklo: Církev, církev katolická to byla, která vraždu tyрана, a to docela slavnostně na sněmu schválila. Jak ale tomu bylo skutečně? Přečtu zcela krátce, abych se při tom dlouho nezdržoval, dekret kostnického sněmu a připojím potom k němu některé poznámky, abychom z onoho nejasného místa přece něčeho se dopátrali, co vlastně pan prof. Masaryk chtěl tvrditi. a pak zjistím, jak se k tomu mají události čistě historické.

Koncil v Kostnici odsoudil tuto větu — musím s velkým důrazem opakovati: odsoudil, neboť i v této slavné sněmovně stalo se špatným zvykem, že jedná-li se o zavrženou větu nějakým koncilem nebo sylabem, táž vydává se za větu affirmativní — (čte):

„Každý tyran může a musí dovoleně každým vasalem nebo poddaným i lstí a tajnými úklady zavražděn býti, aniž tomu překáží přísaha nebo nějaká smlouva, a aniž třeba očekávati rozsudku se strany některého soudce.“

Tato věta byla odsouzena v sezení koncilu dne 6. července 1415, v témž sezení, v němž i Jan Hus odsouzen byl.

Co pan prof. Masaryk zde přednesl, že většina dobrozdání komisí se klonila na stranu Jeana Petita, má se věc ve skuteč-

nosti takto. Tu jednalo se o docela jinou záležitost. Dříve ještě, než se koncil kostnický sešel, byla záležitost Jeana Petita papežské Stolicí předložena. Petit byl totiž od biskupa a inkvisitora pařížského odsouzen.

Rozhodnutí o jeho 9 větech předložily obě politické strany, jak strana biskupova a králova, tak i strana Burgundů, papežské Stolicí, a biskup ovšem žádal, aby jeho rozsudek byl potvrzen. To je tedy ta otázka, která měla býti po roce na koncilu projednána a rozřešena, poněvadž kardinálové, kteří byli pověřeni zkoumáním právě těchto 9 vět Jeana Petita, byli ustavičně v Kostnici a poněvadž ve Francii kynula oběma politickým stranám z nového rozhodnutí papežské Stolicí neb koncilu, jenž právě zasedal, naděje na nějaký zisk pro svoji stranu.

Konstatuji, že pan prof. Masaryk mluvil o komisích a že tvrdil, že většina dobrozdání těchto komisí klonila se na stranu Jeana Petita. Konstatuji opět na základě pramenů, které může p. professor nalézt v Mansim, že byla vůbec jen jedna komise, která se měla řešením této otázky obírat, a že tato komise jen obecně rozsudek biskupa pařížského zrušila, ale pouze z toho důvodu, že jediný biskup a jediný inkvisitor nejsou kompetentními, aby rozhodovali v otázkách víry. (Souhlas).

Výslovně však praví tito papežští komisaři, že zrušením tohoto biskupského rozsudku nemají podávati žádného úsudku o správnosti těchto vět.

Tak se tedy měla věc s komisemi. Jednalo se o docela jinou záležitost; jednalo se o jedinou komisi a o otázku kompetence, ale nikoliv o meritorní rozhodnutí. (Souhlas). To, co jsem zde právě dovodil, jest velice důležitým k opravě veřejného mínění lidí, kteří jen čtou a všemu věří, zvláště, když podobné věci jménem moderní, osvícené vědy jako prostá fakta konstatovány bývají. (Velice dobře).

(Svoboda bádání na universitách.)

Pan professor Masaryk mluvil pak o svobodě vědeckého bádání na našich universitách a tu vyzněly všechny jeho důvody opět v ten smysl: Hleďte za hranice, do Německa, tam mají skutečnou svobodu na vysokých školách, jak professoři, tak studentstvo; ale my chudáci v Rakousku, jak jsme spoutáni!

Při této příležitosti konstatoval prof. Masaryk, když mluvil o Wahrmondovi, následující — abych však byl přesným, musím pana profesora citovati (čte):

„Pak praví zase jiný: To byla přece lidová přednáška; pro tu přece neplatí svoboda vědy.“

A teď odpovídá p. professor (čte):

„Jako kdyby mohlo býti něco populárního, co by nebylo vědeckým pro vědecky vzdělaného a myslícího člověka.“ (Smích.)

V tomto ohledu jsem jiného mínění. Chci to ukázati zcela krátce na příkladě.

Jsou rozliční učitelé státních věd, kteří přednášejí o státních útvarech. A mezi nimi jsou asi mnozí, kteří právě republiku pokládají za nejlepší státní útvar. Je opravdu totéž, když takový professor na státní vysoké škole to vědecky rozebírá a za nejlepší státní útvar republiku považuje — a když pak sestoupí s katedry a na schůzi lidu toto své vědecké přesvědčení o nutnosti zavedení republiky uplatňuje a všemožně se snaží, aby massy lidu nadchl pro tuto věc — pánové, jest skutečně jedno a totéž? (Živý souhlas.)

A když bude stát i úplně hájiti svobody vědy na katedře, bude snad bráti tentýž ohled na professora, jenž k lidu takto mluví? (Tak jest! — Posl. Widholz: Jest to nějaká analogie?) Ano, to jest analogie, mohli bychom tuto analogii sledovati ještě dále a pak by vyšly na jevo frappantní podrobnosti. Bohužel nemám teď času, obíráti se Wahrmundem, musím se teď trochu více zabývati se svým konnationálem, posl. Masarykem.

Pan prof. Masaryk tedy myslí: Jděte do Německa, pohleďte na Německo! V Rakousku jsem velmi pozadu. Pan prof. Masaryk nechtěl uznati příkladu Harnackova. Nu, nebudu a nechci tu operovati příklady — mohla by se také poněkud rozebrati záležitost profesora Schnitzera z Mnichova — ale nechme toho, nezáleží mně vlastně tolik na tom, zda by se v Německu něco jiného stalo.

Přece však něco podotýkám: Jsem toho přesvědčení, že kdyby v Prusku na vysokých školách vypukla všeobecná studentská stávká jako u nás, tam by jistě pojem svobodného vědeckého bádání zcela jinak byl pojat, než u nás. (Poslanec Němec: A což vpád do university ve Štýrském Hradci?)

Nelze vůbec mysliti, že by se našel v Prusku rektor vysoké školy, jenž by studenty ujišťoval, že jejich protestní resoluci odevzdá ministru vyučování, a že se jí ujme. To jest v Německu zkrátka nemyslitelné. (Živé výkřiky. — Poslanec Windholz: Jest Prusko pojmem práva?) Ne, jistě ne! Ale pan prof. Masaryk poukázal nám na Německo a proto právě mluvím o tom, jaký panuje duch na universitách německých.

Pan prof. Masaryk zmínil se však — v souvislosti — o knížce pro lid, která byla vydána pro německý lid profesory theologie a mluvil při tom o evangeliu sv. Lukáše. Pan profesor minil (čte):

„Wahrmundovi bylo skonfiskováno na straně 5. místo, jež způsobilo tolik zlé krve, kde mluví o panenství Marie. Prosím, tu máte knihu pro německý lid — bibli.“

„Pánové, v této knize pro lid naleznete v první kapitole Lukáše překlad, že přišel Josef s Marií, svou ženou, ku statistickému soupisu. Se svojí ženou. V poznámkách pro německý lid naleznete, že nejstarší překlady latinské, tedy také jmenují zcela naivním způsobem Marii, jež byla těhotná, Josefovou ženou. Později přinášejí rukopisy slova „zasnoubená“ a ještě pozdější, „zasnoubená žena“. Vykladatelé drží se nejstaršího způsobu čtení, že Marie byla jeho ženou, to jest ženou, jak my to přirozeně chápáme, že tedy Ježíš byl synem Josefovým.“

To jest již exegese p. prof. Masaryka. (Posl. Masaryk: Ne, ale autorů!) Poslední věta jest již vaší exegesi. (Výkřiky.)

Dále praví p. profesor (čte):

„Konstatuji tedy pouze skutečnost, že theologové, kteří na universitách jako královští a císařští profesori jsou činní, směřují v lidovém vydání národu německému Christologii a celé křesťanství vysvětlovati rationalisticky a také tak činí.“

Pánové! Jedná se tu pouze o malé místo z evangelia sv. Lukáše. Avšak totéž místo jest velmi důležité, jak sám p. prof. Masaryk řekl, vždyť jedná se tu o nejdůležitější

větu z christologie, ano o celé křesťanství. Jest totiž nauka o vtělení Syna Božského základním dogmatem víry křesťanské, a řekne-li se, že toto vtělení odporuje samému Písmu sv., jak v tomto případě tomu má býti, pak má toto místo ohromný význam pro veškeré základy křesťanského názoru na svět. (Souhlas.)

Proto musím o tomto místě mluvit. Pan poslanec Masaryk uvedl je tu jako konstatování protestantských theologů. S formálním účelem, proč tak učinil, nechci se zabývat. Jest třeba však zabývat se obsahem oboho konstatování. Neboť jedná-li se o řečníka, vědecky tak vynikajícího, jakým jest p. prof. Masaryk, pak domnívá se každý čtenář a posluchač, že přednesené i co do obsahu jest vskutku nejnovějším výsledkem kritiky biblické a že se tím nesmí viklati, nechce-li se kdo dostati do konfliktu s moderní vědou a s moderní kritikou textu biblického.

Pánové! Dal jsem si práci, abych prohlédl texty řecké, abych vystihl smysl nejlepších autorů, a sice protestantských, abych mohl konstatovati, který způsob čtení dle stavu nynější vědecké kritiky textu biblického jest původní. A tu jsem shledal, že nejlepší kritické bibličtí v Anglii a též v Německu v táboře protestantském, udávají následující způsob čtení jako původní (čte):

Deutsch : Josef tedy přišel „s Marií, snoubenkou svojí, jež byla těhotná.“ Horst a Westgott — od nich pochází nejlepší vydání bible, dle nejnovějších vědeckých výzkumů protestantů v Anglii — tvrdí totéž ; totéž nacházíme u Tischendorfa a j. Nejstarší kodexy, kteréž obsahují text evangelia sv. Lukáše, Codex Synaiticus, Alexandrinus, Vaticanus, Efremi, Parisiensis etc. — všechny tyto kodexy mají pouze slovo „zasnoubená“, a slovo „žena“ považují uvedení kritikové textu za pouhou vložku.

Jest tedy to, co uvedli bohoslovci v do-
tyčné knize pro lid, proti výsledku kritiky textu pravé četby. (Posl. dr. Masaryk : Na tom přece nezáleží !) Pane professore, nám však na tom něco záleží.

Musíme konstatovati, že jest to skutečnost, že pan professor zde ve sněmovně něco konstatoval, co nemá obsahově žádné vědecké ceny, poněvadž moderní kritika textu něco zcela opačného uvádí a učí. (Potlesk. — Posl. Masaryk : Já jsem vám uvedl, že tito kritikové to praví, a sice nerušeně praví ne, co jiní praví !)

Vím, proč jste to uvedl. Ale nezabývám se zde vaším účelem a také to prohlašuji. Vždyť pravím, že s naší strany této věci proto tak velký význam se musí přikládati, poněvadž každý čtenář, který bude čísti vaši

parlamentární řeč, ježto jste vystoupil jako zástupce moderní vědy, právě to, co jste uvedl, bude považováno za výsledek skutečné, moderní, bohoslovecké a kritické vědy textu a že následkem toho by mohl upadnouti do pochybnosti o základu svého křesťanského názoru světového, ačkoliv jste toho, připouštím, přímo neuvedl. (Posl. dr. Masaryk : Ne, ne ! Docela ne !)

Prosím, pane professore, já nechci se domýšleti, že byste to chtěl konstatovati jako vlastní mínění. Přijdu na vaše mínění v tomto ohledu později. Pravím jen, to, co jste uvedl, jest právě proti výsledkům moderní kritiky a na to musíme naši veřejnost upozorniti. (Posl. dr. Masaryk : Deset theologů konstatuje, že to jest nejlepší způsob čtení.) Deset theologů to nekonstatovalo. Vy víte, pane professore, docela dobře, že takové věci nepíše nikdy deset theologů, nýbrž že to vždy jen jeden dělá.

Přicházím nyní k něčemu jinému. Řekl jste pak sám, že, když slovo „žena Josefova“ zcela přirozeně pojímáme, následek toho jest, že Ježíš byl syn Josefův. To jest pak právě popření vtělení se Syna Božího, to jest pak popření základu křesťanského názoru světového.

Zde musíme na to ukázati, že přes to, kdyby to také tam tak znělo, že Maria byla ženou Josefovou, kdyby to byl třeba původní

text, to na našem přesvědčení, na našem výkladu zcela nic nemění, a není naprosto důsledkem tohoto znění textu, že by vtělení Syna Božího bylo nemožno. (Posl. dr. Masaryk: To jsem neřekl, to jest jiná otázka), neboť manželství mezi Josefem a Marií bylo sice uzavřené manželství, ale nedokonané manželství)

Musí se na to upozorniti, ježto tomu velmi mnozí nebudou dobře rozuměti, poněvadž se zde jedná o velmi důležitou větu z christologie, a poněvadž, kdyby se to jednou nechalo platiti, jak p. prof. Masaryk sám výslovně připustil, vykládalo by se celé křesťanství rationalisticky.

(Věda a možnost zázraků.)

Pan prof. Masaryk mluvil pak o odporu, o konfliktu moderní vědy a theologického čili křesťanského světového názoru. Uvedl při tom jako klassický doklad svědectví nynějšího papeže. Bylo mu již v této příčině dvakrát odpověděno, že zavrženou větu syllabu . . . (posl. dr. Masaryk: O nikoli!) jako učení . . . (poslanec dr. Masaryk: budu tu větu citovati!) prosím . . . jako učení . . . (Posl. dr. Masaryk: To nalezl kollega Gentili a vy jste to řekl po něm!) Ne, to se vztahuje na nový syllab. (Posl. dr. Masaryk: Čtete 80. větu!) Má jen 65 vět. (Veselost.)

Měla to býti snad 57. věta. (Poslanec dr. Masaryk: Ne, poslední věta! Máte syllabus Pia IX. zde?) Cituji nový syllabus, a sice z Frankfurtu. Nevzal jsem si katolického vydání s sebou, aby toto jako pravý pramen bylo uznáno. (Posl. dr. Masaryk: Syllab Pia IX.) Poslední věta zní (čte):

„Dnešní katolicismus nemožno jest s pravou vědou v souhlas uvést, jestliže se nezmění v nedogmatické křesťanství.“ (Posl. dr. Masaryk: Ne, to ne!) To je nový syllabus. Vy jste citoval nynějšího papeže a nový syllabus. (Posl. dr. Masaryk: Máte Wahrunda zde?) Ano, toho mám zde také. Jest dar kollegy Seitze. (Veselost. — Poslanec Seitz: To není hezké, že mne denuncujete! — Veselost.)

Nikoli, to jsem nechtěl. (Výkřiky.) Nebudu se tu tou věcí dlouho zabývati, chci jen na to upozorniti, že, ačkoliv to již jednou bylo konstatováno . . . (Poslanec dr. Masaryk: Mýlíte se!) Prosím, můžete mi potom odpověděti! . . . — vzdor tomu, že to zde ve sněmovně již dvakrát bylo konstatováno, přichází se vždy znova s těmito tak zvanými vědeckými argumenty. (Posl. dr. Masaryk: Nemáte zde syllabus, je to tedy těžké.) Mám zde také starý syllabus, avšak nemůžeme se při něm dlouho zdržovati; nutno jíti dále. (Pokřikování)

Pan professor nikdy neřekl zcela určitě, kterou větu míní. (Posl. Seitz: Ale teď vám to povídá! — Posl. dr. Masaryk: Nepsal jsem theologického pojednání, nýbrž řekl jsem vše krátce!)

Pokročím dále. Chtěl jsem jen konstatovati, co jsem slyšel.

Pan profesor míní pak, že již z toho vysvítá rozpor mezi moderní vědou a křesťanským názorem světovým, že v celé vědě, speciálně ve vědecké filosofii, sotva se najde jeden nebo dva rozumnější lidé, kteří by nějak chtěli připustiti možnost zázraků. Zázrak sám zcela správně uvedl jako jednu z hlavních podpor křesťanského názoru. A nyní vynáší na světlo skoro celou statistiku tvrdě, že ve veškeré vědě, zvláště ve vědecké filosofii, sotva se najde jeden nebo dva vynikající lidé, kteří by nějakým způsobem možnost zázraků chtěli připustiti. Tehdy na něho zavolal kolega Tvarůžek: „Newton“: Pak se omezil a odpověděl: „Mluvím o těch, kteří ještě žijí!“

Nu, pánové, budu moci asi sotva pana profesora Masaryka zde přesvědčiti, poněvadž jest velmi těžko stanoviti, koho považuje za znamenitého člověka a koho nikoliv. Jest možno, že když uvedu filosofy a učence slavné badatele z rozličných odvětví vědy, on jim placeta znamenitého člověka nepřizná.

Nuže, přes to nebezpečí chci se přece touto věcí trochu zabývatí.

Dovolím si nejprve p. prof. Masarykovi něco citovati. Jeho kolegové na filosofické fakultě naší české university v Praze vydávají časopis „Česká Mysl“ a v tom právě posuzuje se přednáška slavného botanika a filosofa Reinkeho. Jest nazvána „Vědy přírodní a náboženství“ a tu se právě dočítáme v tomto časopise o botanikovi Reinke, — prosím, rače nyní na každé slovo dávatí pozor; filosofické věci jsou již zde! — (Veselost.) (Čte):

„Původ života“ — to je právě mínění Reinkeho — „na zemi stává se teprve tehdy pochopitelným, připustíme-li moc nám nevyzpytatelnou, která jest za přírodou a v jednotlivých případech zákony přírodní tak dovede řídití, že nastává událost zvláštní, ode vší dosavadní zkušenosti odchýlná.“

Tu máme názor botanika a filosofa prvního řádu — já aspoň považuji ho za takového, a nikoliv sám — jenž právě s vírou v zázraky velmi dobře se dá sloučiti. (Posl. dr. Masaryk: (Sloučiti?) Ano, zcela dobře se sloučiti. Reinke se také výslovně k theismu hlásí.

Chci ještě z jiného filosofického časopisu, totiž z „Archiv für systematische Philosophie“, jenž vychází v Berlíně, — citovati pojednání

z loňského roku od filosofa Haase; článek pojednává o fysice a o kosmologickém problému. Tu se praví (čte):

„I když jest vesmír nekonečný, musí fysika dějstva bez začátku prohlásiti za nemožná...“

Důležitost tohoto zdánlivě negativního údaje záleží v tom, že vyžaduje přijetí bytosti, jejíž kony všeobecným zákonům přírody nepodléhají, kteráž jsouc neodvislou od přírody, nad ní stojí a jí vládne.

Musím říci, že proti zázraku jménem moderní vědy není nic jiného, než protest proti moci, jež jest nehlubším zřídlem všeho bytí a jednání. Pro poslance, jenž zde vystupuje jako člověk, který hledá Boha, jest to velmi důležitou připomínkou.

Uznáme-li vůbec bytost nad a za přírodou, jak se filosofové vyjadřují, tedy musíme o takové bytosti, která jest zdrojem všeho bytí a vši možnosti, připustiti, že může býti činnou i mimo přírodní zákony, které jen od ní mají svou účinnost. (Souhlas.) A není to nikdo jiný než Nietzsche, kterýž v této příčině promluvil tvrdé slovo o oněch zástupcích moderní vědy, kteří jako p. professor Masaryk víry v zázraky nemohou akceptovati. Praví (čte):

„Zrovna tak vypadá to s onou vírou, s níž se spokojují tak mnozí naturalističtí přírodopysci, s vírou ve svět, jenž v lidské

mysli, v lidských pojmech hodnoty prý má svůj equivalent a míru — ve „svět pravdy“, který by bylo lze našim čtyřhranným malým lidským rozumem zcela vystihnouti.“

„Vědecký výklad světa, jak vy mu rozumíte, mohl by následkem toho býti vždy ještě jedním z nehloupějších, t. j. duchem nejchudších ze všech možných výkladů světa: to pánům mechanikům — kteří se ovšem vědatory zovou — do ucha a do svědomí, kteří dnes rádi mezi filosofy zabíhají a rozhodně se domnívají, že mechanika je vědou o prvních zákonech, na nichž jakožto základu veškerého bytí vybudováno býti musí.“

Jest to botanik Dennert, jenž celou knihu napsal, aby na Häcklovky „Záhady světa“ odpověděl. Pochází z r. 1900, můžete ji tedy také snad uvést i v moderním světě.

Tento slavný botanik Dennert, jenž jest i filosofem přírodním, zkoumal vztah 300 přírodopysců a lékařů k náboženství. Při tom jich shledal jen 20, kteří se postavili zcela rozhodně proti každému náboženství; všichni ostatní jsou neb byli theisty, t. j. v Boha věřící v širším smyslu, 90 pak z nich byli přísně náboženského smýšlení. Nechci dále operovati statistikou.

Pánové! Tyto věci nenajdou sice nikdy rozhodnutí daty statistickými, avšak přes to lze na to upozorniti, co praví univ. prof. Zöckler z Greifswaldu, jenž napal podobnou

knihu, jako Dennert: „Celkem potvrzuje též údaj Dennertův jakožto výsledek pozorování, dle něhož odpad k úplné nevěře neb k nábožensko - nepřátelskému směru přece jen velice nepatrným procentem slavných přírodopysců novější a nejnovější doby reprezentován se jeví.“ (Posl. Masaryk: Jedná se o zázraky, ne o náboženství!) Kdo uznává náboženství pozitivní, musí též i možnost zázraků připustiti.

(Katolictví a národnost.)

Prof. Masaryk dotknul se též otázky národnostní, a ježto přese všechny otázky sociální a kulturní není národnost prázdným slovem pro naše národy, tedy se pokusil též ukázati, jaké stanovisko zaujímá katol. církev k národnosti. Vzal v úvahu zvláště poměry rakouské a citoval biskupské konference z r. 1849. pak též řeč člena našeho klubu, Dr. Horského (posl. Horský: To nebyla řeč!); z toho měla být sestavena námitka, že my, zástupci křesťanského světového názoru musíme býti ve více pochybnými zástupci národnosti našeho lidu.

Pan poslanec tedy pravil (čte):

„K tomu za druhé přistupuje, že oni národnost se svého katolického stanoviska pojímají zcela jinak než my. Již biskupské

konference z r. 1849 a až do dnešního dne pojímají národnost, krátce řečeno, za něco pohanského“.

Pánové: Neobtěžoval bych vás těmito detaily, každý se může o tom informovati. Shromáždění rakouští biskupové, jak bylo řečeno, vydali 17. června 1849 pastýřský list, v němž jest pokládána národnost za následek hříchu a národnostní idea tehdy hlášaná nazvána krokem ku pohanství.“

Nahlédl jsem, co rakouská biskupská konference r. 1849 ve svém pastýřském listě napsala. Mohu z paměti citovati, že hned na počátku vývodů o národnosti biskupové praví: „Rozčlenění v rodiny, kmeny a národy jest tedy dílem božím“. Prof. Masaryk však konstatoval, že biskupské konference pojaly za něco pohanského.

Biskupové mluví o dílu Božím a prof. Masaryk jim vytýká, že zavrhl národnost jakožto něco zcela pohanského. Konečně pravil, že se tam národnost pokládá za následek hříchu.

Nuže, tu máte podobnou větu v tomto pastýřském listu rakouských biskupů z r. 1849 Zní: „Různost však řečí“ — jest to hned druhá věta — „jest následek hříchu, odpadnutí od Boha rozpadnutí se lidstva v sobě.“ Tedy jen různost řečí (výkřiky). Prosím, vysvětlím to, račte jen maličko míti

strpení, pane kollego, jen různost řeči pokládá se za následek hříchu — jest to známá událost babylonská.

Pánové! Řeč jest něco jiného než národnost, na to třeba dobře pamatovati. Nechcete tomu opět věřiti, p. kollego Elderschi. Mohu vám uvést národnosti, národy, kteří užívají téže řeči, přes to však jsou národy různými. Irský národ jest něco jiného než národ anglický a přece mluví touže řečí. Mohl bych uvést i bližší příklady, nebudu však jich uváděti. (Výkřiky. Posl. Dr. Horský: Jen ven s tím!) To by bylo z našeho tábora slovanského. Chci jen říci, že řeč a národnost jest něco jiného.

Čemu však vlastně učí biskupové o lásce a o povinnosti k národnosti? O čem praví, že by bylo pohanstvím vzhledem k národnostnímu principu? Biskupové praví, že přemrštěný cit národní, jenž se stal principem zvrhlé sebelásky a zničil zdravou lásku národů, že tento princip národnosti schválen býti nemůže.

Praví, že, roznítí-li se uměle tento národní cit v chorobné blouznění horečné, které spatřuje v každém jinak mluvícím sousedu úhlavního nepřítelé, zapaluje vlastní střechu na zkázu střechy sousedovy, že takový nacionalism potom není skutečně pokrokem ve vývoji, nýbrž politováníhodným

krokem zpět od pravého, ušlechtilého smýšlení křesťanství k temnému barbarství pohanskému.

Pánové! Toto mínění o hypernacionalismu a o pravém zdravém pěstění národnosti máme také za dnešní doby a musí býti konstatováno, že třebas vážíme si národnosti jako mocného prostředku ve vývoji kulturním, různosti národností jako mocného prostředku k pokroku ve vzdělanosti veškerého lidstva, že přes to nikdy nemůžeme horovati pro takový boj národností mezi sebou, který by měl vésti k vyhlazení jiných národů! (Živý souhlas.) Takový nacionalism odsuzujeme také my dues s rakouskými hiskupy z roku 1849, a nemůže a nesmí nám proto oprávněně býti činěna výtka, že nedostatečně hájíme práv svých národností jako stoupenci křesťanského názoru světového, nebo že bychom jdouce v těchto otázkách se svými biskupy, poškozovali nějak v tomto ohledu svých národností.

Velice se divím, že to byl pan poslanec Masaryk, který přednesl něco takového, který přece je synem Moravy a měl by vědět, že zrovna tam jen kleru máme co děkovati za probuzení českého lidu, a který jednoho z těch heroů našeho národního probuzení na Moravě, pokud si vzpomínám, měl katetou. Divím se, že to je pan prof. Masaryk,

kteřý nám proto, že máme tyto zásady o národnosti a hypernacionalismu, činí výtku, jež má nám uškodit v našem národě, prof. Masaryk, který přece sám dobře cítil, že nenáleží k těm, kteří chtějí hlásati hypernacionalism. Vždyť sám řekl: Nikdy jsem neprovozoval národní demagogie. Musil jsem se touto věcí obírat, protože nyní našemu kolegovi Dr. Horskému docházejí dopisy, v nichž se mu praví, co zavinil tehdy svou řečí, a v nichž stojí, že to, co pan prof. tu z řeči pana dra Horského přednesl, nekonečně škodí celé naší politické straně. Musím konstatovati, tu, jestliže p. Dr. Horský který třeba nemluvil, nýbrž to napsal, což jest ostatně vedlejší — jestliže tedy p. Dr. Horský napsal (čte): „Zemská rada se netáže: Jsi Čech nebo Němec, uznáváš nebo neuznáváš katolický program konviktní? Jsi pro státní české právo nebo ne, jsi aristokrat nebo demokrat atd., nýbrž táže se jen: Jsi přesvědčením katolík? Jestliže ano, pak přidruží se k nám, ať příslušíš ke kterékoli národnosti, ať jsi jakéhokoli politického přesvědčení a bojuj s námi za udržení a rozkvět katolicismu!“ — Tak nemluvil jako zástupce politické české nebo československé strany národní, nýbrž mluvil o organizaci katolíků. (Poslanec Dr. Horský: Pro celé Rakousko!) To je jedno, zda, pro celé Čechy, nebo pro celé Rakousko. Máme jako katolíci spo-

lečné zájmy s katolíky jiných národův a národností (Velice správně!) a tyto čistě katolické zájmy chceme pěstovati společně, společně chceme také bojovati za tyto katolické zájmy. Z toho však neplyne, že bychom jako politikové, jako synové našeho národa nechtěli nebo nemohli zastávat se s největším úsilím politických a národnostních zájmů českého národa. (Pochvala a výkřiky.) Odkazují p. poslance Dr. Masaryka k tomu, že by měl chváliti, co zde pravím, neboť i on nyní je v táboře skoro internacionálním, jako vůdce tak zvaného svobodomyšlného studentstva na jednotlivých vysokých školách (pochvala) a pochybuji, že by cítil tím své svědomí obtíženo, jakoby jednal proti zájmům svého českého národa, proti národním zájmům svých voličů.

Musil jsem to vše konstatovati, aby nekuly se z toho zbraně proti naší straně, poněvadž tyto výtky přednesl zde jako skutečnosti odpovídající pán, jež uvykl v tomto parlamentě mluvit jménem vědy, a na jehož slova bohužel mnoho ještě dává a dává může široká veřejnost také u nás v Čechách, kde ho přece lépe známe. Konstatoval jsem to na podporu pravdy.

(Methoda prof. Masaryka.)

Chci ještě zcela krátce charakterisovati metodu prof. Masaryka. Viděli jste, že rád vytasí se s jednotlivými staršími i nejnovějšími theology z jednotlivých století a názory jejich uvádí jako svědectví pro názory církve a všech, kdož přiznávají se k světovému názoru křesťanskému. — Odpovím nyní také na dotaz kolegy Seitze. (Poslanec Seitz: Slyšte!)

Pánové! Theologové během staletí učili sice různým bludům, avšak katolickou církev nesmíme s jednotlivými theology zaměňovati. (Souhlas.) Vy víte, že katolická církev během staletí, jak toho právě poměry vyžadovaly, jednotlivá, původně svobodná theologická mínění opravovala, ale jen tam, kde mluví církev jako církev, smíte proti nám dotyčné zásady uváděti. (Souhlas.) Musím nyní říci, že také velký a snad největší theolog katolického středověku, sv. Tomáš, nemůže býti pokládán za neomylného církevního učitele. Neboť také u něho shledáváme se se zásadami, jež formálním rozhodnutím církevním byly opraveny.

Co by se řeklo, kdybychom dnes toho neb onoho filosofa uvedli a některé z jeho mínění slavné sněmovně jako klassický důkaz pro moderní, vědecký, světový názor před-

nesli? (Posl. Seitz: Nemáme žádných svatých!) Nemluvím také o svatých, mluvím o filosofech.

Pánové nemají snad svatých a mají své dogmatiky. (Živý souhlas a veselost.)

Také dogmata mají, ovšem tato dogmata poměrně dosti často opustili. (Veselost a pochvala. Výkřiky.) Opustili je, protože se . . . (Posl. Seitz: To tedy nevíte, co to je dogma! Výkřiky.) Ale prosím, račte mne nechat domluvit. Chci jen konstatovati, že dříve než věda jednotlivé zásady vašich dogmatiků za nesprávné prohlásila, byly tyto zásady každému pravověřícímu sociálnímu demokratu přísným učením, a že ti, kteří nechtěli, věřit, letěli.

Chtěl jsem ještě krátce poukázat na metodu prof. Masaryka. (Posl. Seitz: U nás ještě žádný neletěl, jen u vás!) Nechci rozšlapávat otázku, kolik redaktorů a proč z „Berl. Vorwärts“ vyltlo. Přijde jednou čas, kdy se tím budeme moci zabývat.

Chci jen poukázati na metodu prof. Masaryka, že on . . . (Posl. Seitz: Chtěl jste mi odpovědět!) Tázel jste se, zda všechno to, co praví sv. Tomáš, je pravidlem víry. Již jsem vám odpověděl. (Posl. Seitz: Ne, tázel jsem se, zda je směrodatný pro sociální vědu!) Mluvil jsem tehdy o něčem jiném, ale také pro sociální vědu je směro-

datným potud, pokud stačí důvody, jež uvádí. (Výkřiky.)

Není pravdou, jest to — promiňte mi tvrdé slovo — dějinnou lži, že náš světový názor je ustrnulým. Také my máme vývoj ve všech těchto věcech. Čtete všechny ty, kteří, sv. Tomášem počínaje, až na naše časy o těchto věcech psali, všimněte si na př. všeho toho, co se píše v nejmodernější morální theologii o usmrcení tyraňa, jen to sledujte a uvidíte, že také zde jest velkolepý vývoj, že také my máme vědu a že také my mínění jednotlivcovo bez výhrady, a bez porozumění pro vývoj společenských poměrů nepřijímáme. Dogmata víry a zásady sociální vědy po našem názoru nesmírně se od sebe liší. (Výkřiky.)

Chci jen ještě poukázati k tomu, že panu prof. Masarykovi se zalíbilo, aby vybíral ze všedního života zcela ojedinělé případy a aby z nich beze všeho vyvozoval principy, kteréž pak přirozeně jsou proti nám těžkými výtkami. Mohu to poněkud blíže osvětliti na dvou příkladech, jež uvedl. Pasoval totiž knížete Eulenburga na mystika. Křesťanské mystiky bez askese není. (Souhlas.)

Nemůžeme proto nešťastného knížete Eulenburga žádným způsobem přijati mezi křesťanské mystiky. Toho ponecháváme již jiným táborům. (Veselost.)

Potom prof. Masaryk, aby dokázal, že my mezi mbrálkou a náboženstvím tak veliký rozdíl děláme, že zvláště u nás někdo může i za nábožného bytí pokládán, aniž by byl mravným a mravně žil, vypravoval ještě jen malý případ ze soudní síně, který kdesi zde ve Vídni se měl státi, právě v tentýž den, co četl o kn. Eulenburgovi a domníval se, že tento soudce chtěl pro dotyčného vraha nalézt omluvný důvod v tom, že také ještě chodí do kostela, že také ještě svátosti přijímá.

To byly jediné ony dvě věci z nichž si utvořil námitku, že my dělíme morálku od náboženství.

Pan prof. Masaryk by mohl věděti, že nejzávažnější rozdíl mezi katolicismem a protestantismem vlastně spočívá v tom, že právě katolíci víru a tedy i náboženství, jež není prodechnuto mravností a obohaceno dobrými skutky, za mrtvé náboženství a za mrtvou víru prohlásili. (Souhlas.)

To se vždy podává a každému už ve škole národní lze se přesvědčiti, že jest naší naukou a naším přesvědčením, že každý, kdo ve svém životě morálku od náboženství odlučuje, není řádným, není nábožensky zladeným člověkem.

Vskutku, neprovedl p. prof. Masaryk tím vědecké indukce, ze dvou těchto věcí skon-

struoval opravdu vážnou předhůzku. Řekne: „Nemohl jsem uvést všech jednotlivých případů.“

Dobře. Pak ale konstatoval, čehož nedokázal, a přece proti nám opět a opět tvrdil: „Prosím, pánové, to a ono jsem dokázal.“ Tak vypadají důkazy p. poslance Masaryka v tomto ohledu.

Jsem nucen ve své řeči pominouti záležitosti osobních, jichž chtěl jsem se dotknouti. Lze tu, přiznávám, že jest to tvrdé. mluvit o domýšlivosti, hraničící s pathologií, (Výkřiky.) Prosím, byla pronesena slova: „Pane redaktore, víte-li vůbec něco“ — tak pravil ke kol. Myslivcovi — „pak měl byste vědět, že jsem svého času o tom a onom psal.“

(Konec.)

Nechci se dále o tom šířiti, chci pouze konstatovati, že útoky na křesťanský názor světový rázu podobného, jež jsem zde poněkud skizzoval a charakterisoval, a jež v této sněmovně jménem moderní vědy jsou pronášeny, nejsou nikterak s to, aby i sebe-méně otrásly naším křesťanským názorem světovým. (Souhlas.)

Tímto způsobem se nedokázalo, že náš názor světový jest inferiorním. Přes to však nezbytno, aby tuto událostí pro veškeru ve-

řejnost byly vždy konstatovány. Jeť přece pravda, že vše to, co v parlamentě se protrásá, a pronáší zde z této vysoké a důležité tribuny, nad níž v říši není, má nepopíratelný vliv na utváření se názoru světového širokých mas našich národů.

To jest jediný důvod, proč jsem tuto tak málo budgetní přednášku v budgetní debatě konal. (Veselost.)

Pánové! Nesoubhlasíme, aby takové řeči zde pronášeny byly. Chceme se jinými záležitostmi (Výkřiky posl. Seitze.) Ano, prosím, mluveno-li dříve o tom, nezbytno jest dáti odpověď. Činí-li se nám předhůzky, musíme se brániti. Právo k tomu přízná nám i snad pan kol. Seitz beze všeho. Zde ve sněmovně nelze nám otázky o názoru světovém theoreticky rozřešiti. Toť úplně nemožno.

Pánové! Třebas otázky ty byly otázkami velkého významu, nelze nám jich za tohoto sestavení slavné sněmovny řešiti. Byli jsme pro to, ač neustupujeme před objasněním těchto otázek, abychom se zde pokud možno, systematicky obírali tím, proč zde v první řadě jsme, proč nás sem poslali národové. (Souhlas.)

Lid volá po chlebě a my se zde zabýváme kulturní debatou, jež nemůže přinést lidu, čeho národové, čeho voličové po nás žádají. (Souhlas.)

Pánové! Jsme proto, aby co nejdříve došlo na otázky sociální a národohospodářské (živý souhlas), aby bolestná otázka národnostní dle principu, jak jsem načrtl, dle principu pravé spravedlnosti a lásky ke všem národům zde došla svého rozřešení. (Živý souhlas a potlesk. — Řečníku se gratuluje.)

Obsah :

Světový názor křesťanský
a učení anarchistické.

Svatý Tomáš Aquinský,
usmrcování kacířů a otroctví.

Sněm kostnický a vražda tyrana.

Svoboda bádání na universitách.

Věda a možnost zázraků.

Katolictví a národnost.

Methoda prof. Masaryka.

Konec.

